

Продовження таблиці 9

Річанське	9	156,0	Противерозійні ліси
Річанське	10	46,1	Противерозійні ліси
Річанське	11	45,5	Противерозійні ліси
Річанське	12	49,5	Противерозійні ліси
Річанське	13	58,5	Противерозійні ліси
Річанське	19	4,3	Противерозійні ліси
Річанське	36	97,6	Противерозійні ліси
Річанське	37	141,8	Противерозійні ліси
Річанське	38	131,6	Противерозійні ліси
Всього		3139,0	

ОЦЗ 5: Лісові території, необхідні для забезпечення основних потреб місцевих громад ДП «Довжанське ЛМГ»

Перелік цих лісових територій, наведено в таблиці 10.

Таблиця 10. Лісові території, необхідні для забезпечення основних потреб місцевих громад ДП «Довжанське ЛМГ»

Лісництво	Квартал, виділ	Площа, га	Породний склад	Вік	Примітка
Білківське	6/12	2,8	10Грг	37	Плантація горіха грецького
Білківське	6/15	0,9	10Грг	37	Плантація горіха грецького
Білківське	8/15	3,7	6Акб4Бкл	67	Насадження медоноси
Білківське	8/17	2,6	8Акб2Бп	47	Насадження медоноси
Білківське	8/19	1,3	5Акб5Бп	42	Насадження медоноси
Білківське	8/28	9,2	6Акб4БКЛ	68	Насадження медоноси
Загатське	13/12	1,5	10Арч	27	Плантація для заготівлі харчової сировини
Всього		17,7			

ОЦЗ 6: Лісові території, необхідні для збереження традиційної культурної автентичності місцевих громад ДП «Довжанське ЛМГ».

Перелік таких територій, наведено в таблиці 11.

Таблиця 11. Лісові території, необхідні для збереження традиційної культурної автентичності місцевих громад ДП «Довжанське ЛМГ»

Лісництво	Квартал, виділ	Площа, га	Породний склад	Вік	Примітка
Лисичівське	13/43	0,1	- (Садиба)	-	Архітектурно-історична пам'ятка, щорічний фестиваль «Гамора»
Лисичівське	3/1	1,1	- (Біополяна)	-	Місце бойових дій
Довжанське	16/4	17,0	7Бкл(75)3Бкл(55)+Яле	75, 55	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/5	0,9	6Бп4Влч+Дс+Ос	70	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/6	0,2	5Бкл5Яв	10	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/7	0,2	8Яв1Бкл1Яз	10	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/8	0,5	10Яз+Дс+Яв	51	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/9	14,0	10Бкл+Дс+Яле+Бп+Влч+Чш+Кші	75	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»

Довжанське	16/10	0,6	10ЯЗ	70	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/11	1,6	4Сз2Дс2Яз1Яв+Бкл+Бп	51	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/12	2,3	10Бкл+Дс	110	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/13	1,8	9Бкл1Дс+Яв	95	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/14	11,5	9Бкл1Дс+Чш	75	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/15	2,3	3Бкл2Дс1Ялє1Яз1Яв1Бп1Акб	5	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/16	1,1	6Дс4Яз+Гз+Яв+Бкл	72	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/17	2,6	10Дз+Гз+Яв+Бкл	72	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»

Довжанське	16/19	3,4	10Кші+Дс+Бкл	39	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/20	4,4	9Бкл1Дс+Дз	65	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/21	8,5	4Дс6Бкл	65	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/22	3,0	8Дс2Бкл	70	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/23	1,1	7Бкл3Дс	75	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/24	15,0	5Дс3Бкл2Гз1Яв+Сз	72	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/25	6,5	9Дс1Гз+Сз+Чш+Влч+Яз	72	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/27	0,4	10Яз+Яле	51	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/28	4,2	5Дс5Яле+Чш+Бкл+Яв+Кші	66	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»

Довжанське	16/29	2,8	9Бкл1Дс+Чш+Влч	60	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/30	2,0	4Дз6Гз+Бкл	66	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/31	0,2	10Яле	30	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/34	2,0	9Бкл1Дс+Чш+Влч	65	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/38	1,0	10Кші+Гз+Чш+Акб	34	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	16/39	0,4	9Дс1Гз	72	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	17/9	3,6	10Бкл+Гз	70	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	17/10	29,0	10Бкл+Дс+Яв+Гз+Бп	90	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»

Довжанське	17/11	0,3	7Дс2Яв1Яз	50	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	17/12	3,4	9Бкл1Бп	105	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Довжанське	17/15	0,4	10Дс+Яз+Яв	52	Санітарно-оздоровчі території навколо санаторію «Боржава»
Загатське	10/24	1,2	9Дз1Бкл+Гз	121	Традиційно-історична цінність(хрест)
Загатське	25/1	2,0	6Гз2Дс2Бкл	100	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/2	8,2	8Дс2Бкл	135, 115	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/3	17,5	6Дс4Бкл	135, 115	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/4	4,9	7Гз1Дс2Бкл+Чш	40	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/5	10,5	10Бкл+Дс	140	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/6	3,9	8Гз2Бкл+Дс	50	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/7	4,0	10Бкл+Дс	145	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/8	5,6	10Бкл+Дс	145	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/9	11,5	10Бкл+Дс	65	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/10	8,0	3дс2кші2Бкл2Чш1Гз	40	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/11	11,0	4Дс1яв1Бкл2Гз2Чш+Яз	37	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/12	2,4	10Бкл+Дс	145	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/13	2,7	4Дс4Бкл2Гз	70	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/14	14,0	5Дс2Бкл3Гз	65	ЛГЧ зелених зон

Загатське	25/15	4,0	5Дс3Гз2Бкл	50	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/16	4,2	10Акб	15	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/17	1,2	7Акб1Дс1Яв1Кші	15	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/18	2,9	5Дс3Бкл2Гз+Чш	50	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/19	1,6	5Дс3Бкл2Гз+Чш	50	ЛГЧ зелених зон
Загатське	25/20	4,5	6Дс2Бкл2Гз	50	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/1	11,5	6Бкл3Дс1Гз	70	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/2	4,4	10Бкл+Дз	145	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/3	3,5	8Дс1Яв1Яз	4	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/4	11,0	9Бкл1Дс+Чш	65	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/5	0,3	5Гз2Бкл1Ос1Бп1Врл	25	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/6	44,5	3Дс3Бкл4Гз+Чш+Акб	70	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/7	2,4	9Бкл1Дс+Чш	65	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/8	2,7	4Дс4Бкл2Гз+Чш+Акб	70	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/9	14,0	5Дс2Бкл3Гз	60	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/10	5,1	3Дс3Бкл4Гз+Чш	70	ЛГЧ зелених зон
Загатське	26/12	34,0	5Дс2Бкл3Гз+Чш	70	ЛГЧ зелених зон
Всього		408,6			ЛГЧ зелених зон

2.3. Структура лісів і природно-заповідного фонду підприємства.

При відборі ділянок до категорії ділянок особливо цінних для збереження лісів (пункт 9 сертифікації лісів за принципами FSC) було враховано структуру лісів ДП «Довжанське ЛМГ» і їх функціональну роль. Площа лісів ДП «Довжанське ЛМГ» станом на 01.06.2022р. складає 44399,1 га, в т. ч. вкрита лісовою рослинністю—42826,0 га.

За категоріями ліси розподілені на:

1. Ліси наукового призначення, включаючи генетичні резервати, пам'ятки природи, ліси у межах населених пунктів, ліси 1 і 2 зон округів сан. охорон. лікув.-оздоровчих, лісогосподарська частина лісів зелених зон – 3507,8 га;

2. Рекреаційно-оздоровчі ліси – 3108,2 га.
3. Захисні ліси – 8558,8 га;
4. Експлуатаційні ліси – 29128,9 га.

2.4. Особливі цінності для збереження (ОЦЗ) і їх характеристика.

ОЦЗ 1: Лісові території, що є важливими осередками біорізноманіття на глобальному, національному або регіональному рівнях.

Станом на 01.01.2022 р. на території ДП «Довжанське ЛМГ» нараховується 5 об'єктів ПЗФ на загальній площі 3346,67 га. Розподіл об'єктів природно-заповідного фонду та ОЦЗЛ у межах лісництв ДП «Довжанське ЛМГ», наведено в таблиці 12.

Таблиця 12. Розподіл об'єктів природно-заповідного фонду та ОЦЗ у межах лісництв ДП «Довжанське ЛМГ»

Лісництво	Загальна площа, га	Кількість об'єктів	Площа об'єктів, га	Відсоток до площі лісництва
Лисичівське	8097,0	1	0,97	0,01
Річанське	8030,0	2	2802,0	34,89
Довжанське	7412,0	1	0,5	0,006
Білківське	7973,0	0	0	0
Загатське	5284,1	2	91,7	1,73
Великодільське	8137,0	1	452	5,55
Всього:	44933,1	6	3347,17	42,18

До природно-заповідного фонду даного підприємства в основному входять заказники та пам'ятки природи. Об'єкти природно – заповідного фонду ДП «Довжанське ЛМГ» представлені у двох категоріях: загальнодержавного і місцевого значення. В межах категорії виділено 2 типи природно-заповідного фонду. До заказників державного значення відноситься тільки один об'єкт площею 2408,0 га та два об'єкти місцевого значення, площею 469 га. До пам'яток природи відносяться два об'єкти місцевого значення, площею 17,67 га. Найбільшу площу охоплює зоологічний заказник «Річанський» [9].

Згідно Указу Президента України від 11 квітня 2019 року № 134/2019, 4350,4 гектара земель ДП «Довжанське ЛМГ», включені до складу НПП «Зачарований край» (додаток 3). Картосхему земель ДП «Довжанське ЛМГ», вилучених та включених до складу НПП «Зачарований край», наведено у додатку 4. Окрім об'єктів ПЗФ, до категорії 1 ОЦЗЛ належать лісові ділянки пралісів, квазіпралісів чи природних лісів, ідентифіковані в межах ДП «Довжанське ЛМГ» (додаток 5)

Розділ 3. Ведення лісового господарства в лісах ОЦЗ та їх моніторинг

3.1. Загальні положення

Планування та проведення господарських заходів в лісах особливо цінних для збереження здійснюються згідно з чинною законодавчо-нормативною базою ведення лісового господарства в Україні.

Основним завданням, що вирішується під час планування та проведення господарських заходів в особливо цінних для збереження лісах є охорона, підтримання та поліпшення екологічних і соціальних цінностей, визначених вище, та запобігання можливим негативним змінам у цих лісах.

Встановлюються певні обмеження на проведення господарських заходів, які виконуються за умови, що їх проведення не призведе до негативних чи незворотних змін стану особливо цінних для збереження лісів. Забороняється будь-яка діяльність, яка призводить або може призвести до погіршення стану довкілля та зниження встановленої цінності цих територій.

Доцільність проведення будь-яких господарських заходів, їх обсяги, черговість і повторюваність визначені ДП «Довжанське ЛМГ» за участі громад, громадських організацій та зацікавлених сторін на основі матеріалів базового та безперервного лісовпорядкування, наукових рекомендацій, результатів моніторингу, що проводиться в таких лісах тощо.

Особливостями проведення лісогосподарських заходів в ОЦЗ ДП «Довжанське ЛМГ» є:

1. Поступовий перехід на систему наближеного до природи лісівництва. Наближене до природи лісівництво – система організації і ведення лісового господарства, за якої досягається безперервне відновлення і формування лісостанів, максимально подібних за структурою і генезисом до природних.

Для наближеного до природи ведення лісового господарства визначальними є наступні принципи:

- безперервне існування лісового покриву;
- збереження біотичного різноманіття;
- відтворення структури природних різновікових лісів;
- постійне підтримування стійкості деревостанів;
- вирубування деревини в обсязі річного приросту;
- постійна стабільність водоохоронних, захисних, кліматорегулюючих, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших корисних властивостей лісів;
- збереження ґрунтового покриву;
- природоохоронні технології заготівлі деревини.

Наближене до природних екосистем ведення лісового господарства максимально враховує екологічні умови місцезростання і генезу природних лісових біогеоценозів. Воно передбачає, на підставі моделювання природних процесів, проведення такої системи заходів, яка посилює стійкість деревостанів і їх багатофункціональну роль за мінімально доцільного і необхідного втручання в ліс. Технологія створення і формування деревостанів базується на вирощуванні цільових насаджень залежно від мети господарювання, кліматичних і ґрунтово-гідрологічних умов, біології і екології порід. При цьому застосовуються різні, але якомога ближчі до природного лісу, диференційовані підходи до планування ведення лісового господарства. Ці підходи можуть бути реалізовані на практиці за відповідної системи господарювання, перш за все – вибіркової.

2. Методи та способи проведення рубок догляду мають забезпечувати мінімальне порушення лісового середовища й дерев, що залишаються, тому інтенсивність рубок догляду за лісом може бути зниженою від нормативних показників на 35-50%, а повторюваність прийомів рубок догляду залежить від стану насадження. Рубки догляду поєднуються з іншими заходами: огорожуванням місць росту цінних деревних, чагарникових і трав'яних видів, садінням підліску або його видаленням, створенням піднаметових культур тощо. Під час проведення рубок догляду формується другий ярус, зберігається природне та штучне (піднаметові лісові культури) поновлення цінних видів, особливо коли йому загрожує небезпека витіснення іншими видами.

3. Основними господарськими заходами, що можуть здійснюватися в ОЦЗ (лісах) є: заходи щодо запобігання антропогенним змінам лісових екосистем (зокрема, відновлення гідрологічного режиму, збереження та відновлення рослинних угруповань, видів рослин і тварин, які зникають тощо); рубки догляду; вибіркові санітарні рубки; ліквідація захаращеності як окремий захід; протипожежні заходи; сприяння природному поновленню; створення часткових і піднаметових культур тощо.

Організація проведення господарських заходів в ОЦЗ має такі особливості: проведення головним чином в осінньо-зимовий період; нижча інтенсивність заготівлі деревини; відсутність строго регламентованого періоду повторюваності; застосування

природо-зберігаючих технологій, малогабаритної техніки, ручних механізованих агрегатів, підвісних трелювальних канатних установок (на схилах крутизною понад 10°), гужового транспорту; максимальне збереження наземного покриву, у тому числі й підстилки [6, 7].

3.2. Моніторинг особливих цінностей для збереження (ОЦЗ)

Моніторинг ОЦЗ для збереження лісів проводиться на підприємстві щорічно за спеціальною програмою, яка розробляється для наявних на території лісгосподарського підприємства ОЦЗ спеціалістами підприємства за участі всіх зацікавлених сторін. В ході моніторингу оцінюються ефективність заходів із збереження або поліпшення ознак таких лісів та їх стан.

Моніторинг на підприємстві проводився, але не було систематизовано червонокнижні види флори та фауни і не розроблені критерії оцінки зникаючих та червонокнижних видів. Таким чином на підставі вище сказаного на початку 2017 року було систематизовано моніторинг по видах флори та фауни (червонокнижні види рослин, звірів, птахів, земноводних, комах, риб) і розроблені критерії оцінки моніторингу.

Моніторинг проводить само підприємство або у співробітництві з державними органами, відповідальними за охорону навколишнього природного середовища, науково-дослідними установами, громадськими природоохоронними організаціями в співробітництві з підприємством тощо.

Моніторинг оцінки стану ОЦЗ базується на:

- моніторингу стану за матеріалами аеро- і космічної зйомки;
- щорічних матеріалах по зміні стану лісового фонду, зібраних державною лісовпорядною організацією;
- матеріалах польових обстежень (зоологічних, ботанічних, лісопатологічних тощо), які проводять співробітники підприємства разом з науковцями;
- тривалих стаціонарних наукових дослідженнях;
- спеціальних обстеженнях, що проводяться працівниками лісгосподарського підприємства.

Зазначені вище методи можуть комбінуватися.

Моніторинг оцінки ефективності заходів із збереження або поліпшення ознак ОЦЗ проводиться на основі польової інспекції, аналізу технологічних карт на виконання робіт, актів виконаних робіт та актів огляду місць проведення лісгосподарських заходів. В цій роботі будуть брати участь всі зацікавлені сторони.

У ході моніторингу проводиться кількісна оцінка встановлених ОЦЗ та їх порівняння з минулорічними показниками. Робиться висновок про характер змін, якщо вони спостерігалися (випадкові кількісні флуктуації, що викликані природними процесами, позитивні або негативні тренди). В останньому випадку плануються заходи з виправлення ситуації.

Дані, зібрані під час моніторингу стану ОЦЗ та оцінки ефективності заходів із збереження або поліпшення ознак ОЦЗ та висновки, зроблені на основі аналізу цих даних, мають бути задокументовані і надаватися для ознайомлення представникам аудиторських компаній під час щорічних аудитів.

Результати моніторингу ОЦЗ включаються до короткого звіту про результати моніторингу лісгосподарської діяльності, доступного для всіх зацікавлених сторін та використовуються для планування подальших заходів у таких лісах (табл. 13).

Таблиця 13. Результати моніторингу лісогосподарської діяльності ДП «Довжанське ЛМГ» за 2021 рік

№ з/п	Назва інформації	Зміст	Примітка
1	Обсяги усіх видів заготовленої лісової продукції	Обсяги заготівлі деревини по видах рубок: всього: 48202м3, ліквідної деревини 41430м3, на площі 665,1га; із них: Рубки головного користування -20844 м3, ліквідної 18219 м3 на площі 97,1га; Рубки формування і оздоровлення лісів - 27280 м3, ліквідної 23141 м3 на площі 567,7га; в т. Ч. – рубки догляду -19120 м3, ліквідної 15992 на площі 450,2 га; - вибіркові сан рубки -5545 м3, ліквідної 4852 на площі 90,4 га; - суцільні сан рубки -1420 м3, ліквідної 1235 на площі 7,1 га; Інші заходи пов'язані з веденням лісового господарства – 1195 м3, ліквідної 1062 м3, на площі 20,0 га; Інші не лісогосподарські рубки -78 м3, ліквідної 70 м3 на площі 0,3 га;	
2	Відсоток використання поточного приросту	А. Фактична рубка з 1 га :48202 м3 : 26582,8га = 1,82м3/га Б. Середній приріст на 1га5,99м3 Фактичне використання поточного приросту: $1,82:5,99 \times 100 = 30,4\%$	
3	Площі лісовідновлення і лісорозведення	А. Площа посадки лісових культур за 2021 рік – 22,7 га Б. Площа природного відновлення за 2021 рік – 39,0 га В. Всього лісовідновлення за 2021 рік –61,7га Г. Площа лісорозведення за 2021 рік – не проводилось	

4	Дані про стан лісів	А. Загальна площа лісгоспу на 01.06.2022 року – 44933,1 га Б. Вкрита лісом площа – 42826,0 га В. Розподіл по категоріях захисності: Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення 3507,8 га; Рекреаційно-оздоровчі ліси 3108,2 га; Захисні ліси 8558,8 га; Експлуатаційні ліси 29128,9 га. Е. Загальна середня зміна запасу: 150 тис. м³ Є. Середній вік: 81 років	
5	Результати екологічних та соціальних наслідків лісозаготівель та інших господарських заходів	При формуванні виробничо фінансового плану по лісовому і мисливському господарстві та охороні навколишнього природного середовища на 2021 -2022 рр., результати екологічних та соціальних наслідків лісозаготівель враховані.	
6	Витрати продуктивність і ефективність ведення лісового господарства	Обсяг реалізації продукції без ПДВ за 2021 рік становить 51772,9 т. грн., чистий прибуток – 1526,0 тис. грн., сплачено до зведеного бюджету податків та зборів 22846 т. грн.	
7	Моніторинг стану ОЦЗЛ та ефективності проведених у них заходів	Зведена відомість моніторингу ОЦЗЛ	

Список використаної літератури

1. Олійник Р.Р., Попков М.Ю., Брежнев В.М., Олійник В.С., Калущий І.Ф., Чернявський М.В., Гвоздик П.О. Нова еколого-економічна стратегія лісочористування для Українських Карпат. // Науковий вісник. Вип. 14.- Львів: УкрДЛТУ. - 2004.- С.47-51.
2. Парпан В.І. Здобутки УкрНДІгірліс. //Проблеми запровадження сталого лісового господарства.- Івано-Франківськ: 2005.- с. 5-12.
3. Парпан В.І., Чернявський М.В., Ільчук В.М. Екологічні основи використання лісів України за їх цільовим призначенням. // Екологія та ноосферологія, №5, т.3, 1996. - с. 24-34.
4. 6 Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат. Ратифіковано Законом України № 1672-ІУ від 07.04.2004 р.
5. Рекомендації зі сталого лісочористування в Карпатах (пріоритетні напрямки розвитку)// затверджені Науково-технічною радою Держкомлісгоспу України 14 грудня 2004 р. (протокол №3).
6. Чернявський Микола. Екологічні засади організації та ведення лісового господарства в Україні. //Праці наукового товариства імені Шевченка. Том II. Розділ V. Екотехнології. Львів, 1998. – с. 561-576.
7. Чернявський М.В., Швіттер Р., Коржов В.Л., Угрин А.І., Ковалишин Р.В., Зварич В.І. Настанови з наближеного до природи лісівництва в Рахівському ДЛГ. Рукопис. - Ужгород, 2004. – 22 с.
8. FSC (Forest Stewardship Council) національний стандарт системи ведення лісового господарства для України. [Чинний від 2020-03-30]. Вид. національне представництво FSC Київ. 2020. -141 с. (Інформація та документація).
9. А. П. Зейкан, А. В. Мигаль ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД ДП «ДОВЖАНСЬКЕ ЛІСОМИСЛИВСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО» ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ: матеріали Х-ї міжнар. наук.-практ. конф. «НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННІ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ», м. Ужгород, 1-3 жовт. 2020 р. Ужгород, 2020. С. 106.

Додатки

Перелік репрезентативних ділянок ДП «Довжанське ЛМГ»

Репрезентативні ділянки по _____ Лісничському _____ лісництву

Назва ділянки чи відслуги (тип характеристики, але нею науковцям набавице	квартал	Площа об'єкта, га	Висота на рівнем	Найбільше наслідки і його висхідні домани					вис. розв.	вис. розв.	вис. розв.
				середнє висхіднє	висхіднє на рівнем	висхіднє на рівнем	висхіднє на рівнем	висхіднє на рівнем			
Правіс	1/3	41,2	850	41,2	440	32	45	180	1	1	1
Правіс	1/2	43,1	1050	43,1	450	30	45	190	2	2	2
Правіс	2/3	7,1	1000	7,1	430	30	48	190	2	2	2
Правіс	2/2	1,3	1000	1,3	390	31	48	190	1	1	1
Правіс	4/5	2,4	900	2,4	480	33	5	190	1	1	1
Правіс	4/9	6,2	1025	6,2	250	26	45	195	3	3	3
Правіс	4/7	3,5	900	3,5	390	32	54	190	1	1	1
Правіс	4/6	6,8	900	6,8	390	32	52	190	1	1	1
Правіс	4/5	7,0	900	7,0	390	32	56	195	1	1	1
Правіс	3/6	6,8	830	6,8	520	31	56	195	1	1	1
Правіс	3/7	5,7	880	5,7	490	31	52	195	1	1	1
Правіс	3/8	7,1	880	7,1	390	32	52	195	1	1	1
Правіс	3/10	5,6	980	5,6	370	30	48	170	2	2	2
Правіс	3/9	2,7	950	2,7	430	30	48	170	2	2	2
Правіс	5/5	4,7	950	4,7	350	31	48	180	1	1	1
Правіс	5/11	9,2	950	9,2	500	33	48	180	1	1	1
Правіс	3/1	21,2	950	21,2	460	33	50	180	1	1	1
Правіс	3/1	26,3	1100	26,3	320	30	54	195	2	2	2
РАЗОМ:		249,5									

Лісничий: В.І. Прохан

Репрезентативні ділянки по Великодільському лісництву

Назва ділянки чи вид дерева (його характеристика, яке воно наприклад: найвище дерево, пайтовіше дерево,	кв/вид	Площа обста	Висота над рівнем моря	Найкраще насадження і його таксаційні показники						
				Склад насадження	площа	запас на 1 га	сер. висота	сер. діаметр	вік, років	бонітет
Лісонасієна ділянка постійна ур. Локоть.	18/19	13,0	550	10Бкл	13,0	370	31	36	120	I
Лісонасієна ділянка постійна ур. Локоть	18/26	7,0	550	5Бкл5Бкл	7,0	420	32	40	120	1A
Лісонасієна ділянка постійна ур. Локоть	18/27	2,4	550	10Бкл	2,4	300	30	36	120	I
РАЗОМ:		22,4								

Репрезентативні ділянки по Річківському лісництву

Назва ділянки чи вид дерева (заг. характеристики, які вказані в таблиці: нафінне дерево, літотонне дерево)	площа, га	висота дерева, м	Склад насаджень	Підприємство лісництва	Возраст ділянки (окреслення)				висота, метр	висота, метр	висота, метр	висота, метр
					години	запаси	висота	висота				
Загальнодержавний лісний фонд лісництва Річківський	18/1	65,0	650	10Бел+Бел	65,0	600	33	32	170	16	16	16
	16/2	6,1	750	5Бел(130)Бел(100)Бел(60)	6,1	440	34	32	130	1A	1A	1A
	16/3	25,5	550	10Бел+Бел	25,5	550	32	30	120	1E	1E	1E
	16/4	21,0	575,00	10Бел+Ял+Ял+Бел	21,0	550	37	30	120	1E	1E	1E
	16/5	19,0	550,00	8Бел(120)Г+Я	19,0	590	29	26	65	1E	1E	1E
	16/11	5,0	425,00	9Ял+Бел	5,0	890	33	32	70	1E	1E	1E
	17/3	52,8	500	7Бел(90)3Бел(60)+Ял+Бел+Г+Я	52,8	620	34	32	120	1E	1E	1E
	17/4	46,3	500	7Бел(85)3Бел(70)+Ял+Г+Я	46,3	550	34	32	120	1E	1E	1E
	17/7	1,0	-	Білокалина								
	18/2	67,4	800	6Бел(90)4Бел(60)+Ял	67,4	590	33	32	120	1E	1E	1E
	18/8	31,0	650	7Бел(90)3Бел(60)+Ял+Г+Я	31,0	560	33	30	130	1E	1E	1E
	19/3	38,0	700	4Бел(100)2Бел(80)2Бел(60)	38,0	500	36	40	130	1E	1E	1E
	20/1	26,2	600	7Бел(110)7Бел(80)+Бел(60)+Ял+Ял	26,2	470	32	36	170	1A	1A	1A
	20/2	0,9	475	25Ял(100)3Бел	0,9	620	34	44	110	1A	1A	1A
	20/6	34,5	750	7Бел(100)3Бел(70)+Ял+Бел	34,5	510	34	40	160	1A	1A	1A
	20/11	27,5	800	4Бел(130)3Бел(150)3Бел(90)+Ял	27,5	540	36	60	150	1A	1A	1A
	20/12	49,00	900	6Бел(85)2Бел(100)2Бел(65)	49,0	640	34	28	160	1E	1E	1E
	25/28	13,00	475	8Бел(110)3Бел(160)+Ял	13,0	520	37	56	160	1A	1A	1A
	25/31	37,50	575	7Бел(110)3Бел(80)	37,5	600	36	40	110	1E	1E	1E
	26/4	20,50	500	10Бел	20,5	500	34	44	110	1A	1A	1A
	27/5	20,00	550	10Бел	20,0	530	33	44	150	1A	1A	1A
	27/6	30,50	550	10Бел+Ял+Бел	30,5	570	31	40	120	1A	1A	1A
	27/9	25,00	600	10Бел+Ял+Бел	25,0	600	34	40	130	1A	1A	1A
	30/4	32,00	550	10Бел	32,0	670	35	40	130	1A	1A	1A
	30/6	20,00	550	8Бел(95)2Бел(70)+Ял+Ял	20,0	580	34	36	95	1E	1E	1E
	31/1	43,50	550	8Бел(100)2Бел(70)+Ял+Ял	43,5	660	35	44	100	1E	1E	1E
	31/2	26,00	500	8Бел(110)2Бел(80)+Ял	26,0	520	35	44	110	1A	1A	1A
	31/3	36,00	500	7Бел(130)3Бел(75)+Ял	36,0	660	35	40	190	1E	1E	1E
	31/7	06,30	600	7Бел(100)3Бел(75)+Ял	06,3	660	35	40	190	1E	1E	1E
	31/11	43,00	700	7Бел(100)3Бел(80)+Ял+Ял+Ял	43,0	660	35	40	190	1E	1E	1E
	33/13	76,00	750	7Бел(100)3Бел(80)+Ял+Ял+Ял	76,0	580	31	40	100	1A	1A	1A
	34/19	5,00	875	7Бел(100)3Бел(80)+Ял+Ял+Ял	5,0	670	39	28	58	1E	1E	1E
	35/2	20,00	650	7Бел(100)3Бел(80)+Ял+Ял+Ял	20,0	670	39	28	60	1E	1E	1E
	35/13	15,00	725	7Бел(100)3Бел(80)+Ял+Ял+Ял	15,0	510	34	36	160	1E	1E	1E
	11/10	116,0	700	7Бел(95)+Бел(70)+Ял+Ял+Ял	116	630	34	36	150	1E	1E	1E
	11/11	4,1	750	8Бел(110)2Бел(80)+Ял	4,1	580	34	40	110	1A	1A	1A
	11/12	0,5	775	5Бел(100)3Бел	0,5	420	23	22	37	1E	1E	1E
	28/8	22,3	550	9Бел(100)1Бел(70)+Ял	22,3	500	34	36	100	1A	1A	1A
	28/9	27,0	650	5Бел(150)5Бел(100)	27,0	530	35	32	150	1A	1A	1A
	28/14	28,5	700	6Бел(150)+Бел(90)+Ял	28,5	510	34	36	150	1E	1E	1E
	29/5	101,0	600	10Бел(110)+Ял+Ял+Ял	101	590	34	36	100	1A	1A	1A
РАЗОМ:												
1417,9												

Репрезентативні ділянки по Державному лісництву

Назва ділянки чи вид дерева (їого характеристика, яке воно нарізало: павише дерево, найвище дерево, Генетичний резерват	кв/га	Площа об'єкта, га	Висота під рівнем моря, м	Найкраще насаджени		Найкраще насаджени і його тисації і повзники		контігет
				Серед насаджени	Площа	закрес на і га	серед висота діаметр	контігет
Генетичний резерват	1/26;32;33	18,0	500	65кл(190)46кл(80)	18	630	35/31 52/32 190/80	1
Генетичний резерват	2/1;2;3;4;7;28	24,0	550	66кл(190)46кл(80)	24	670	35/31 52/32 190/80	1
Генетичний резерват	3/1;10;11;12	47,0	600	75кл(190)36кл(80)	47	530/200	37/36 52/36 190/80	1А
Генетичний резерват	4/1;2;12;13;14	99,0	550	66кл(190)46кл(80)	99	560	35/31 52/30 190/80	1
Генетичний резерват	8/1;2;17;18;19;20	52,0	550	66кл(180)46кл(80)	52	450/120	36/33 52/26 180/80	1А
Насаджени тл висішено ділянку	12/30	7,5	600	10Бкл	7,5	470	28 26 50	13
РАЗОМ:		247,5						

Репрезентативні ділянки по загальному лісництву

Назва ділянки чи вид дерева (його характеристика, яке воно наприклад: найвище дерево, на овше дерево.	кз/вид	Площа обекта, га	Висота над рівнем	Пайкраще насаджени і його таксаційні показники						
				Склад насаджени	площа	запас на 1 га	сер. висота	сер. діаметр	вік, років	бонітет
Ур. "ГАТ"пост ЛНД, пор.дуба	8/23	10,4	300	10Дс	5,4	410	31	44	132	1
Ур. "ГАТ"пост ЛНД, пор.бук	8/21	27,1	350	10Бкл+Дс	27,1	390	33	52	130	1
Ур. "ГАТ"пост ЛНД, пор.Дс	14/27	22,1	350	10Дс-Бкл+Гз	22,1	380	31	44	115	1
Ур. "ГАТ"пост ЛНД, пор.Бкл	9/3	4,7	400	9Дс1Бкл	4,7	370	30	44	120	1
Ур. "ГАТ"пост ЛНД, пор.Бкл	25/5	10,5	230	10Дс1Бкл	10,5	380	32	52	140	1
Ур. "ГАТ" Зоологічний заказник	2/1,3,4,7,10-13	75,0	350	8Дс2Бкл	7,5	330	32	48	100	1
Ур. "ГАТ" Ботанічний заказник	12/19	2,2	340	9Бкл1/Гз+Бер+Чш	2,2	470	27	26	65	1А
Ур. "ГАТ" Ботанічний заказник	13/9	2,9	320	8Бкл2/Гз+Бер+Чш+Гз	2,9	290	24	24	70	1
Ур. "ГАТ" Ботанічний заказник	13/10	10,6	270	10Дс+Бер	10,6	270	22	22	72	1
РАЗОМ:		165,5								

Репрезентативні ділянки по Білківському лісництву

Назва ділянки чи вид дерева (його характеристика, яке воно наприсклад: найвище дерево,	кв/вид	Площа об'єкта, га	Висота над рівнем	Найкраще насадження		запас на 1 га	сер. висота	сер. діаметр	вік, років	бонітет
				Склад насадження	площа					
	1/1	12,0	975	10Бкл	12,0	350	23	24	50	1А
Букові праліси 180р. 10Бкл	1/2	13,0	1025	10Бкл	13,0	330	31	52	180	1
Букові праліси 190р. 10Бкл	12/3	12,1	760	10Бкл	12,1	440	33	64	190	1А
Букові праліси 150р. 10Бкл	14/31	3,9	720	10Бкл	3,9	370	29	60	150	2
Букові праліси 150р. 10Бкл	14/50	19,2	700	10Бкл	19,2	410	28	46	150	2
Букові праліси 160р. 10Бкл	16/9	8,8	525	10Бкл	8,8	410	31	56	160	1
Букові праліси 160р. 10Бкл	16/10	4,7	610	10Бкл	4,7	410	32	60	160	1
РАЗОМ:		73,7								

Види флори, що перебувають під загрозою в ДП «Довжанське ЛМГ»

© Фото: В. Борисенко

Білоцвіт весняний *Leucojum vernum* L.

Таксономічна належність: Родина Амарилісові – Amaryllidaceae.

Природоохоронний статус виду: Неоцінений.

Наукове значення: Середньоєвропейський вид на сх. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні: Атлантична та Середня Європа, Середземномор'я (пн. Апеннінського п-ова). В Україні трапляється на Закарпатті, у Карпатах, Передкарпатті, Малому Поліссі, Пн. Поділлі та в Розточчі.

Чисельність та структура популяцій: Переважає більшість популяцій нормального типу з повноценним лівостороннім віковим спектром і чисельністю особин від 50 до 500 екз. на м². Виділяються три групи варіантів вікових спектрів, які властиві для лісових, лучних і високогірних популяцій. Завдяки значній екологічній пластичності вид посідає стійке положення в широкому діапазоні еколого-ценотичних умов.

Причини зміни чисельності: Руїнування оселищ, осушувальна меліорація, викопування рослин для продажу разом з цибулинами.

Умови місцезростання: Поширений від рівнини до верхнього лісового поясу (від 100 до 1400 м н.р.м), на заболочених, щільних, щербених, з ознаками оглеювання ґрунтах. Має широку екологічну амплітуду: від відкритих лук (порядку Molinetalia) до широколистяних і хвойних лісів (кл. Salicetea purpureae, Alnetea glutinosae, Querceto-Fagetetea, Vaccinio-Risetea). Найпоширеніший у широколистяних лісах нижнього гірського поясу (Закарпаття) і заплавлених вільхових, ясенево-вільхових і дубових лісах (Передкарпаття та рівнинні території). Гігромезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика: Геофіт. Багаторічна трав'яна рослина 10–35 см заввишки з яйцеподібною цибулиною. Листки (3–5), лінійні, яскраво-зелені, шкірясті, блискучі. Два приквіткові листки зрослися в перетинчасте крило з двома кілями. Квіткоїжки пониклі. Квіток на квітконосі 1–2 (рідко 3–4). Оцвітина широкозвоникувата, шестичленна. Пелюстки білі з жовтою або зеленою плямою на верхівці. Плід – овальнотригранна коробочка. Цвіте у травні–липні, плодоносить у липні. Розмножується насінням і вегетативно.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони: Охороняють в Карпатському БЗ, ПЗ «Горгани», НПШ Карпатському, «Синевир», «Сколівські Бескиди», Яворівському, Ужаському, РЛП «Равське Розточчя», «Верхнє-Дністровські Бескиди», «Надсянський», низці пам'яток природи, заказників, заповідних урочищ. Необхідно контролювати стан популяцій в околицях великих міст. Заборонено руйнування місцезростань, проведення осушувальної меліорації, викопування рослин та торгівлю ними. Господарське та комерційне значення: Декоративне, лікарське.

Цибуля ведмежа (черемш)

Allium ursinum L.

Таксономічна належність: Родина Цибулеві – Alliaceae.

Природоохоронний статус виду: Неоцінений.

Наукове значення: Середньоєвропейський гірський вид, представлений в Україні окремим підвидом: пізньовесняний ефемероїд.

Ареал виду та його поширення в Україні: Атлантична, Середня та Сх. Європа, Середземномор'я, Скандинавія, Кавказ, Мала Азія, В Україні – Полісся (зрідка), Лісостеп (в основному Правобережжій), Карпати та Передкарпаття – спорадично, сх. частина Лісостепу (зрідка).

Чисельність та структура популяцій: Вид є сезонним доміномом, панує навесні в трав'яному покриві лісів в окремих місцях на площі до декількох сотень га. В популяціях переважають особини передгенеративних стадій розвитку, квітучі особини складають 20–30% від загальної чисельності.

Причини зміни чисельності: Вузка еколого-ценотична амплітуда, внаслідок чого вразливий до дії антропогенних факторів (суцільні рубки лісів, осушувальна меліорація, зрізання листя та витоптування рослин в процесі заготівлі як харчової та лікарської сировини).

Умови місцезростання: Затінені широколистяні та мішані ліси по-рядку *Fagetalia sylvaticae*. Надає перевагу багатим гумусом свіжим та во-лотим не кислим ґрунтам. Мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика: Геофіт. Багаторічна трав'яна рослина 20–40 см заввишки. Цибулина довгаста, без покривних лусок, має одну луску, яка являє собою основу листка. Стебло тригранне або напівциліндричне, виповнене, довше за листя або такої ж довжини. Листки (2–3) еліптичноланцетні 10–20 см завдовжки та 3–6 см завшир-шки, поступово звужуються у довгий (10–20 см) черешок. Покривало опадає. Суцвіття напівкулястий 10–30-квітковий зонтик. Листочки оцвітчини білі. Під майже куляста тригранна коробочка. Цвіте в травні–червні. Розмножується насінням та вегетативно – цибулинами.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони: Охороняють в Кар-нівському, Рівненському, «Медобори» ПЗ, Карпатському, Мезинському, Го-лосівському, «Вишняцький», «Подільські товтри», «Синевир», «Сколівські Бескиди», «Ужанський», «Яворівський» НПП, на території низки заказників і пам'яток природи. Необхідне створення заказників на Лівобережжі Дні-пра, контроль стану популяцій. Заборонено суцільні рубки лісів, проведен-ня осушувальних меліоративних робіт, заготівлю та торгівлю рослинами.

Господарське та комерційне значення: Харчове, лікарське, декора-тивне.

© Фото: А. Мигаль

Беладонна звичайна

Atropa belladonna L.

Таксономічна належність: Родина Пасльонові – Solanaceae.

Природоохоронний статус виду: Бразильний.

Наукове значення: Реліктовий вид з вираженою ценофобною стратегією.

Ареал виду та його поширення в Україні: Центральна, Пд. Європа, Середземномор'я, Балкани, Мала Азія, Кавказ. В Україні поширений на Закарпатті, у Карпатах, Передкарпатті, на Розточчі, Опіллі, Придністров'ї, у Криму (гірська частина).

Чисельність та структура популяцій: Ростає розсіяно поодиночі або невеликими групами, іноді утворює на молодих зрубках або вздовж доріг чисельні зарослі, які поступово в міру формування лісу зменшуються. Здебільшого локальні популяції чисельно незначні, зберігають стабільну структуру, нормальні, різновікові. Спостерігається інтенсивне зменшення загального ареалу виду.

Причини зміни чисельності: Вузька еколого-ценотична амплітуда, інтенсивне лісове господарство та посадка інтродукованих порід, затовтвіла лікарської сировини.

Умови місцезростання: Багаті евтрофні букові та інші широколистяні ліси кл. Quercus-Fagetum (порядки Fagetalia sylvatica, Dentario-Fagetalia), на просіках, зрубках, галявинах, серед чагарників (кл. Urtico-Sambucetum). Геміциофіт, мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика: Геофіт. Багаторічна трав'яна рослина 60–120 м заввишки з товстим багатоголовим кореневищем. Стебло прямостояче, розгалужене. Листки до 20 см завдовжки, яйцеподібні, довгастоеліптичні, загострені. Квітки поодинокі, брудно-червонувато-рожеві, трубчасто-дзвоникоподібні, пониклі. Плід кругла чорна блискуча багатонасінна ягода. Цвіте у червні–липні, плодоносить у вересні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони: Охороняються в НПП «Ужанський», «Подільські Товтри», Карпатський, Карпатському БЗ, в Ялтинському гірсько-лісовому та Кримському ПЗ. Необхідно контролювати стан популяцій. Заборонено заготівлю лікарської сировини, порушення умов місцезростання.

Господарське та комерційне значення: Лікарське.

© Фото: Н. Сичак

© Фото: А. Мигаль

Шафран Гейфелів

Crocus heuffelianus Herb.

Таксономічна належність: Родина Півникові – Iridaceae.

Природоохоронний статус виду: Неоцінений.

Наукове значення: Карпатсько-балканський монотанноальпійський вид на пн.-сх. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні: Сх. та Пд. Карпати, Балкани. В Україні – Карпати (усі висотні пояси), Передкарпаття, Прут-Дністровське межиріччя (Хотинська височина), Зх. Поділля.

Чисельність та структура популяцій: Утворює багаточисельні, великі за площею, здебільшого повноцвітні популяції. Переважна більшість популяцій характеризується лівостороннім віковим спектром. Частка ювенільних та іматурних особин у популяціях у кілька разів більша за частку генеративних. Просторова структура слабкодіфузна. Максимальна щільність популяцій становить 20–100 особин на м².

Причини зміни чисельності: Як декоративна рослина інтенсивно зривається на букети, викопується для продажу та пересадки на присадибні ділянки. В околицях міст потерпає від надмірної рекреації. На межі ареалу зазнає негативних впливів у зв'язку з освоєнням характерних для виду екотопів.

Умови місцезростання: У рівнинних, передгірських та середньогірських місцевостях приурочений переважно до лісових фітоценозів, у високогірських – є компонентом лучних угруповань. Оптимум поширення виду в угрупованнях класів Juncetea trifidi, Calluno-Ulletea, Molinio-Agathenagetea, Quercus-Fagetea. Мезофіт.

Загальна біоморфотипна характеристика: Геофіт. Багаторічна трав'яна рослина 10–19 см заввишки. Бульбоцибулина округла, 10–12 мм завширшки, трохи сплюснута зверху та знизу, вкрита темно-коричневою тунікою, утвореною сухими лускоподібними низовими листками. Листочки (2–3 шт.) 2–7 мм завширшки, лінійні, 8–17 см завдовжки, з загостреними краями та сріблястою смужкою по осі вздовж усього листка. Квітки поодинокі. Окрітина фіалкового кольору, проста, віночкоподібна, 9–13 см завдовжки. Цвіте у березні–квітні. Плодоносить у травні–липні. Плід – тригнізда коробочка. Розмножується насінням, рідше бульбоцибулинами. Розповсюдження насіння відбувається шляхом автохорії та мірмекохорії.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони: Охороняють на території Карпатського БЗ, «Медобори» та ПЗ «Горгані», Карпатського, «Синевір», «Вижницький», «Подільські Товтри», «Сколівські Бескиди» НПП та низки заказників, пам'яток природи і заповідних урочищ. Заборонено збирання витоптування, організацію нових місць рекреації, надмірний випас, викошування бульбоцибулин.

Господарське та комерційне значення: Декоративне.

Підсніжник білосніжний

Galanthus nivalis L.

Таксономічна належність: Родина Амарилісові – Amaryllidaceae.

Природоохоронний статус виду: Неоцінений.

Наукове значення: Європейсько-середземноморський вид на сх. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні: Центральна Європа. Середземномор'я, Передкавказзя. В Україні – переважно в Правобережному Лісостепу, Карпатах, Передкарпатті, Зх. Поділлі, Розточчі, рідше на Правобережному Поліссі, рідко – в Лівобережному Лісостепу.

Чисельність та структура популяцій: Популяції здебільшого численні, вид в багатьох місцях навесні регресує. Проте біля населених пунктів і місць відпочинку популяції регресують і зникають (від м. Києва у повоєнний час межа поширення відсунулась на 50–60 км). Спостерігається тенденція до зменшення кількості квітучих особин.

Причини зміни чисельності: Масове зривання на букети, переважно для продажу, викопування цибулин, рекреаційне навантаження.

Умови місцезростання: Листяні ліси, переважно дубові та грабово-дубові (кл. *Quercus-Fagetea*), галявини, узлісся, чагарники (кл. *Rhamno-Prunetea*; кл. *Urtico-Sambucetea*), на багатих, достатньо зволжених ґрунтах. Мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика: Геофіт. Ранньовесняний ефемероїд. Баторічна трав'яна рослина 8–20 см заввишки із підземною цибулиною, обгорнутою трьома бурими шкірястими лусками. Прикореневі листки (2) лінійні, сирувато-зелені, виходять із піхвових лусок. Стебло прямостояче. Квітки на пониклих квітконіжках, поодинокі, виходять із піхов приквітка. Зовнішніх листочків одвітини 3, вони білі, видовжені; внутрішні листочки (3) відночі коротші, дзвоникоподібні, прямі, із зеленкуватою плямкою на кінці. Плід – тригнізда коробочка. Цвіте в березні–квітні, плодоносить в травні–липні. Розмножується цибулинами та насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони: Проводяться громадські акції з охорони первоцвітів. Охороняють в багатьох природно-заповідних територіях Правобережжя, великі популяції в Карпатському БЗ, Карпатському та «Вижницькому» НПП, в ПЗ «Медобори» та ін., на Лівобережжі – в НПП Ічнянський. Необхідно посилити інформованість населення, контролювати заборону продажу та стан популяцій. Заборонено несанкціоновану заготовку та продаж, порушення умов місцезростання.

Господарське та комерційне значення: Декоративне.

© Фото. А. Мигаль